

RUDAR

Glasi slovenskih rudarjev

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrty četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krono, za pol leta 2 kroni in za četrty leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Nemške državnozbornske volitve. — Sijajna zmaga socialne demokracije.

Dne 12. januarja so se vršile v Nemčiji državnozbornske volitve, ki so nemški socialno-demokratski stranki prinesle sijajno zmago. 64 mandatov si je priborila naša bratska stranka pri prvem naskoku, razen tega je še 122 socialno-demokratskih kandidatov v ožji volitvi. — Leta 1907. se je združenim nemškim meščanskim strankam posrečilo, da so iztrgali socialni demokraciji celo vrsto mandatov. Stranka je takrat padla od 81 mandatov, ki si jih je bila priborila leta 1903, na 43. Izgubila je torej pri volitvah leta 1907. celih 38 mandatov in to v kljub temu, da je število njenih volilcev naraslo na 3,259.020 glasov napram 3,010.771 glasovom v letu 1903. Od leta 1903. do 1907. je tedaj nemška socialna demokracija pridobila 248.249 novih volilcev, v kljub temu ogromnemu prirastku glasov pa je izgubila 38 mandatov. To dejstvo je pač najdrastičnejši dokaz za krivičnost volilne geometrije na Nemškem. Če se uvažuje, da tvori moč in notranjo silo kake stranke pred vsem število in kakovost njenih pristašev in njenih volilcev, tedaj se pač lahko reče, da so pomenile za socialno demokracijo tudi volitve v letu 1907. krasen napredek v kljub občutni izgubi mandatov, ki so zlasti pri takšni volilni geometriji kakršna je nemška, le prevečkrat odvisni od golih slučajev. Toda kdo se ne spominja kakšen halo je vladal takrat tudi preko nemških meja v taborih buržoazije in nazadnjaštva. — Zmage pijana se je valila takrat berlinska šovinistiška druhal po berlinskih ulicah in sam cesar je stopil na balkon svojega dvorca, slaveč ob navdušenih ovacijah patrijotičnega filistrstva „poraz“ socialne demokracije. Pohodili smo rudeče brezdomovince, pohodili bomo vse, kar se nam zoperstavi“, to so bile poetične cvetke bolne imperatorske domišljavosti, ki je ž njimi nemški cesar tisto usodno

noč proslavljal trenutno zmago reakcije nad go-ljufanim ljudstvom. — No, veselje je bilo preklicano kratko in zmage pijano patrijotardovstvo se je kaj kmalu iztreznilo. Že tekom štiriletne zakonodajne perijode se je vršilo 18 nadomestnih volitev, pri katerih si je socialna demokracija priborila 10 novih mandatov. Že to je kazalo, da socializem med nemškim ljudstvom sigurno in neprestano napreduje. Naravnost triumf socializma pa pomeni 12. januar. Veličina zmage se prav kaže šele v številu volilcev. Okroglo 14,000.000 je bilo opravičenih volilcev. 12,000.000 jih je faktično volilo in izmed teh je volilo socialno-demokratske kandidate okroglo 4¹/₄ miliona. Vsak tretji volilec je volil tedaj socialno-demokratsko, ena tretjina nemških polnopravnih državljanov je danes socialno-demokratska. Za okroglo 1 milion glasov je stranka od zadnjih volitev v letu 1907. napredovala. To so pač ogromne številke, ki nam izražajo silno moč bratskega nemškega proletarijata, ki izpričujejo pa tudi vso onemoglost njegovih sovražnikov. — 122 socialno-demokratskih kandidatov stoji v ožjih volitvah, ki se vrše od 20. do 25. januarja. V času, ko pišemo te vrstice nam še niso znani rezultati. Ali naj izpadejo ožje volitve tako ali tako, veličine nemške socialistične zmage 12. januarja ne morejo znatno izpremeniti. Dejstvo je, da se nemški proletarijat z orijaškimi koraki približuje svojemu cilju in ravno tako je dejstvo, da nemška reakcija več dolgo gospodovala ne bode, ako si že pri teh ožjih volitvah, ki so zanjo odločilne, za zmeraj svojega tilnika ne bode zlo-mila. Nemški cesar nad nemškim ljudstvom nikoli več triumfiral ne bo, pač pa bo triumfiral ljudstvo nad njim! — Zmaga nemške socialne demokracije ni samo notranje-političnega pomena za nemško državo, ta zmaga je splošno evropskega pomena, ker je ravno zmaga socializma najboljša garancija evropskega miru. Zmaga nem-

ške socialne demokracije nam kaže, kaj se da doseči s smotrnim organizatoričnim in izobraževalnim delom. V tem oziru je socialistična zmaga na Nemškem tudi za nas slovenske socialiste jamstvo boljše bodočnosti. Zmaga nemškega proletarijata je naša zmaga. V tem smislu je proslavlja v svojem srcu tudi sleherni slovenski sodrug. Živela nemška socialna demokracija.

Opomba. Dne 20. januarja, v soboto, so bile prve ožje volitve in so si socialni demokratje osvojili 8 mandatov, tako da je bilo s 64 v prvem naskoku osvojenimi mandati vsega vkup 72 mandatov v socialističnih rokah. V torek dne 23. jan. pa je prinesel brzojav novo zmagoslavno poročilo. Pri ožjih volitvah v pondeljek je osvojila socialno demokratska stranka nadaljnih 27 mandatov, tako da šteje že doslej socialno demokratska frakcija 99 poslancev. Potrebni pa je še precej ožjih volitev, ki bodo dne 25. t. m! gotovo prinesle socialni demokraciji še nekaj mandatov, tako da bo imela socialna demokracija največ poslancev v nemškem državnem zboru. Zmaga je torej sijajna in zbuja v proletariatu vsega sveta prekipevajoče veselje.

Pomanjkanje solidarnosti pri in-diferentnih delavcih.

Naše nasprotnike bomo prepričali ali pa pre-magali. Zakaj z nami se bori nekaj, kar je sitnejše nego največja moč ljudi ali strank: z nami se bori moč dejstev! Kar pa je mnogo mnogo nevarnejše od vseh nasprotnikov, ki se borijo za svoje predprave, za svoje gospodstvo, to so brezbrizneži in zanikrneži v naših lastnih vrstah. To so tisti ljudje, ki niso ne ptič ne miš in s katerimi zategadelj nihče ne more naprej. To so tisti ljudje, ki drže v komodnem obupu nad usodo meščanstva roke križem in se niti k volilni žari ne potrudijo, češ,

LISTEK.

ALFONZ PETZOLD:

Rdeči nagelj.

Bil je z dišavami prepojen, v pomladanskem sijaju blesteč vrt z mogočnimi drevesi in mnogimi cveticami vseh vrst.

Dražba tičev pevcev v tem cvetičnem in drevesnem kraljestvu je sklenila, da izvoli kralja.

Ker je bilo po vejah tako glasno samega cvrčanja in petja, so cvetke brzo opazile, da mora biti nekaj posebnega in so radovedno poslušale. Toda po drevesih je vse potihnilo. Tako globoko je potihnilo, da si slišal, kako so brzele lastavice naglo kakor pušice visoko gori v sinjem zračnem morju.

Oglasila pa se je čudovito sladka pesem po vsem vrtu.

Slavec je pel.

In komaj je odpel, so vzkliknili vsi tiči: „Slavec, tvoja je krona!“

In kos je takoj pričel skladati kraljevsko koračnico.

„Ah“, je dejala roža, „tiči so si izvolili kralja; otroci, tudi mi moramo storiti to!“

Roža se je vzpela v majsko-mladi lepoti, da bi se še bolj uveljavila, in potihoma je že mišlila s ponosnim veseljem na bodoče dostojan-

stvo; kajti kdo drug naj bi bil kraljica kakor ona!

Modra reseda je opazila to in se je na tihem jezila nad ošabnostjo sestre rože; glasno pa je dejala: „Da, sestre, roža ima prav! Zakaj bi mi ne mogle tistega kakor tiči? Voliti hočemo! Tista izmed nas naj bo kraljica, ki si jo izbere ljudje za simbol najlepše človeške lastnosti.“

Vse cvetice so pritrjevale nasvetu modre resede; takoj se je izvolil velik odbor pod predsedstvom resnega, molččega ostrožnika in bližnje ure naj bi prinesle odločitev. Kmalu je tudi prišel vrtnar z velikimi škarjami in je odrezal krasno rožo.

Za lepo žensko v lase. Reseda je bila zapisnikarica in je takoj zapisala v zapisnik: „Roža za lepoto!“

Par hipov pozneje je priskakljala skozi cvetične grede majhna deklica, obstala pri liliji in jo utrgala.

Njeno srce je bilo brez slabih misli in greha; ljudje niso govorili nič slabega o njej.

Zato je tudi zapisala reseda s prijaznim obrazom:

„Lilija za čistost duše!“

Ko je stalo solnce najvišje in so cvetke zaspino povešale glavice, je šlo skozi vrt veliko, lepo dekle.

Utrgala si je marjetico in je izpulila pri vsakem koraku, ki ga je napravila, enega belih li-

stičev ter tiho šepetala sama s sabo:

„— ali me ljubi — iz vsega srca — z boleščjo — malo — ali — prav nič!“

Nenadoma se je razradostila: — „Ljubi me iz vsega srca!“ in iz veselja je zapela lepo pesem v popoldne.

Reseda je ročno zapisala:

„Marjetico za ljubezen!“

Bilo je že pozno popoldne, ko je prišel po poti mož resnega pogleda.

Cvetke so se stiskale v tesnem strahu pred njim.

Korakal je počasi, umerjeno in bral iz bele knjige z nerazločnim glasom.

Sklonil se je k trati in utrgal vijolico, ki jo je bil dolgo ogledoval z zamišljenimi pogledi.

Brzo je zapraskala reseda:

„Vijolico za modrost!“

Okna hiše in skriljava streha so žareli v plamenu zahajajočega solnca.

Večer je stopil v svet, dobri tovariš tistih mnogih mnogih ljudi, ki so čez dan v trdem jarmu dela.

V tečajih so zaškripala vrtna vrata in v vrt je stopil mlad, krepak mož, katerega potne roke, sajasti jopič in nekam trudno uporni pogled njegovih oči so ga izdajali za tvorniškega delavca.

Pred gredo z ognjenordečimi nageljni je obstal, utrgal si je enega in ga utaknil v jopič.

da „tako ne bo nič boljše“. To so tisti previdneži, ki se nočejo nikomur zameriti, dasiravno je najsigurnejše sredstvo proti bojkotnim poskusom in drugim atentatom izkoriščevalcev ravno to, da pristopijo v si delavci brez izjeme k organizaciji. To so končno tisti, ki sploh nočejo pokazati svoje barve iz strahu, da bi na zadnje prišli ob gotova odlikovanja, ki je marsikaterim delavcem najvišja sreča, mesto da bi stremeli za tistim, kar je poštenim in ponosnim ljudem najvišje: za duševno neodvisnostjo! Nad to čredo brezbriznežev zavzemajo posebno stališče tisti, ki se smatrajo za najbolj modre in najbolj prebrisane. To so tisti, ki sami še zmeraj „čakajo“ ker, da se ne more vedeti, kako se bo stvar iztekla in imajo za slučaj, da se stvar ne izteče po njihovih željah, zmeraj pripravljen izgovor: „Mi nismo s tem imeli nič opraviti“, dočim so bili pa seveda prvi zraven, ako se je kaka stvar po delu in trudu drugih ugodno iztekla. Te ljudi, ki samo „čakajo“ pač opravičeno vprašamo: Kako se pa more organizacija sploh razviti, ako pa stoji na tisoče in tisoče delavcev ob strani in torej s težo svojih glasov prav nič ne vplivajo na smer gospodarskega in političnega razvoja?

Kako naj strokovna organizacija uspešno zastopa delavske zahteve, če pa se tisoči in tisoči niti toliko ne potrudijo, da bi organizacijo vsaj natančno seznanili s svojimi zahtevami, ki jih more organizacija tudi samo s sodelovanjem vseh zadostno in uspešno zastopati.

In kako bi mogla strokovna organizacija, ako bi hotel vsak samo „čakati“, kdaj dobiti tisto moč in oblast, ki jo na znotraj in na zunaj neobhodno potrebuje, ako hoče svoj brezprimerno težki boj proti tolikim frontom tudi z uspehom dobojevati?

Razni delavci so zopet, ki samo iz ozirov do svoje zlahte ali pa do družbe, v kateri se krečejo, ne pristopijo k strokovni organizaciji. Morda je eden ali drugi njihove zlahte član kakega nasprotnega društva, morda celo kakega veteranskega društva, pa se mu dotični delavci ne bi radi zamerili in samo zato raje ostanejo izven svoje organizacije. Iz neumestnih ozirov do drugih škodujejo organizaciji in posredno samim sebi. Taki oziri so neumestni, pravimo, ako se namreč dotični zlahtniki poslužujejo pravice, da so člani tega ali onega društva, ki odgovarja njihovim interesom, potem naravno tudi nikomur drugemu ne morejo krati pravice, da stori isto v smislu svojih interesov. „Kar je zate pravično, tudi zame ne more biti krivično!“ Resnično, ni ga puhlejšega izgovora za zanemarjanje razrednih dolžnosti nego so tisti „oziri“ do zlahte ali kogarsibodi. Naravnost interesantno je, kakšne izgovore imajo včasih delavci za svojo brezbriznost do organizacije. Vsi taki izgovori pa izvirajo samo iz pomanjkanja zavesti, da s to brezbriznostjo škodujejo samo svojim lastnim interesom. Kolikokrat bi organizacija rada kaj storila za delavce, kolikokrat bi bilo tudi potrebno, da

Nagelj je gorel na črnem blagu kakor plamteče srce, žarel je kakor luč v noč.

In vse cvetke so morale pogledati nagelj na prsih delavca.

Bilo je v nageljnu toliko moči in zmagovalnega življenja. Cveta ni povešal kakor druge utrgane cvetke, ampak veselo se je dvigala njegova glavica proti nebesu.

In zdelo se je, kot da kliče vzhajajoči večernici: „Sestra, poglej me, kako sem lep!“ Reseda je raztrgala zapisnik.

Potem je dvignila sicer tako ponižna cvetka glavico in vzkliknila:

„Rdeči nagelj, simbol dela, naj nam kraljuje. Glejte, karkoli se razgrinja pred našimi očmi, je ustvarilo delo. Mi same se moramo zahvaliti za življenje delu, kajti brez dela bi nam zemlja ne mogla dajati hrane.

Kaj bi bila lepota brez dela ... ?

Kaj bi bila čistost brez dela ... ?

Kaj ljubezen brez dela ... ?

Kaj modrost brez dela ... ?

Mrtva čustva.

Delo je najgloblja vera človeštva in zato naj nam kraljuje njega simbol, nagelj!“

Tako je govorila reseda; vse cvetice so ji pritrjevale in vzklikale: „Slava delu! Slava rdečemu nagelju!“

bi zanje kaj storila, pa ji žal ni mogoče. Že stara in znana stvar je, da se pri takih prilikah kaj kmalu najde prav izdatno število zabavljačev, ki se niso nikoli za organizacijo brigali, ki pa prvi stresajo svoje jezike nad njo, ako vsled njihove lastne krivdeni mogla storiti tega, kar bi rada storila. Za vsak najmanjši neuspeh bodo takoj iskali vzroke, ali povsod drugod, samo tam ne, kjer bi morali. Zabavljali bodo na zaupnike, spotikali se bodo nad tem in onim, samo za svoj lastni nos se nikoli ne bodo prijeli. Edino krivdo na tem, da strokovna organizacija ne more svojih nalog izvrševati v tisti meri kakor bi bilo potrebno, nosijo edino in samo tisti, ki stojijo še zmeraj izven nje; njihova pasivnost, njihova brezbriznost je že sama po sebi največja ovira na poti napredka. Ta resnica se nikoli zadosti naglašati ne more. Strokovna organizacija bo zmeraj storila svojo dolžnost, temlažje pa bo storila svojo dolžnost, kadar ji pristopijo vsi delavci brez izjeme. Organizacija se svojih dolžnosti zaveda, naj bi se jih le zavedal tudi vsak posamezen delavec.

Kako veliko je med delavci vkljub vsem žalostnim izkušnjam še pomanjkanje solidarnosti, o tem pojejo številke le prežalostno pesem. Skupno je v industriji, trgovini in obrti zaposlenih 3·4 milione delavcev, ali niti pol miliona ni med njimi organiziranih. Ni-li to — dajmo si to enkrat, brez ovinkov v obraz povedati — največja sramota? Bilo je

	v industriji :	zaposlenih :	organiziranih :
rudniki in fužine		190.777	28.352
kamnarska in steklarska industrija		235.532	11.678
kovinarska in strojna industrija		429.227	66.380
lesna industrija		239.934	39.612
usnjarska industrija		44.705	6.382
tekstilna industrija		548.764	42.666
konfekcijska industrija		537.197	16.412
industrija živil		314.197	19.565
gostilničarka in krčmarska obrt		283.514	618
stavbinska obrt		322.078	30.314
grafična industrija		36.958	21.186
kemična inklusivno papirna industrija		116.779	22.048

Ob takovih razmerah pač ni čuda, če odrekajo izkoriščevalci strokovnim organizacijam pravico, da nastopajo v imenu delavcev. Ako poslednji svojih strokovnih organizacij sami ne priznajo, kako naj jih priznavajo potem njihovi sovražniki? Porogljivo govorijo delavski sovražniki o njihovih strokovnih organizacijah, češ, da stoji razmeroma le malo delavcev za njimi, da stoji pa pretežna večina delavstva brezbrizno ob strani; da tedaj ni treba izpolnjevati zahtev strokovnih organizacij ter se bati njihovega orožja. In kdo je kriv tega, da se delavske organizacije tako podcenjujejo in se tako škoduje delavskim interesom? Indiferentneži, brezbrizneži! Pomanjkanje delavske solidarnosti je najboljša zaščita izkoriščevalnega kapitalizma! In če se z vso silo borimo proti temu indiferentizmu, proti tej brezbriznosti, potem to pač ni nikakšen „terorizem“, kakor tako radi kriče naši nasprotniki, brezobziren boj proti indiferentizmu je naravnost nujna zahteva delavskih interesov. — Veliko je tudi delavcev, ki se sami štulijo med svoje najhujše nasprotnike, ki slepijo take delavce z narodnimi in verskimi frazami in vzgajajo v njih fanatične sovražnike njihovih razrednih organizacij. Žalostni so ti pojavi, ali trajni niso. Lepega dne bodo morali tudi naši zaslepljeni bratje izpregledati, da so nam in samim sebi delali krivico, da spadajo v naše vrste in da se morajo z nami vred bojevati proti skupnemu sovražniku, proti kapitalizmu, ako ga bo hotel premagati.

Alkoholizem in blaznost pijancev.

Znano dejstvo je, da vživanje alkohola ne samo, da pospešuje duševne bolezni, ampak da je v mnogo slučajih tisti usodni činitelj, ki naravnost povzroči dušne bolezni. Samo na ta način si lahko razložimo, zakaj tako veliko število ljudi

konča svoje življenje v blaznici. V kako tesni zvezi sta si alkoholizem in najrazličnejše duševne bolezni, o tem pričajo tozadevni pojavi, ki so jih bili pred kratkim opazovali zdravniki in izrekli o njih svojo sodbo.

Kakor poroča neko glasilo zdravnikov, je bilo v zadnjem letu v breslavski mestni blaznici in prav tako tudi v neki zasebni blaznici opaziti, kako zelo pojema blaznost, ki je posledica preobitega vživanja opojnih pijač. Dognali so, da se je ta vsekako veseli pojav pričel javljati obenem z dvema velepomembnima dogodkoma; ta dogodka sta predvsem bojkot proti žganju, ki ga izvajajo socialni demokratje z vso strogostjo in pa podraženje opojnih pijač. Za velik del pivcev iz navade je imelo to podraženje za posledico, da so kolikortoliko opustili vživanje opojnih pijač.

Statistika nas uči, da pride v Nemčiji vsako leto na osebo povprečno 4 litre alkohola; v Šleziji in na Poznanjskem povprečno 13 litrov. Merodajno za alkoholno blaznost pa je vživanje žganja. O tem nas uveri dejstvo, da je v Monakovem, kjer pijo skoro izključno le pivo, samo 92 odstotkov vseh blaznikov alkoholnih blaznikov, medtem, ko jih je v Breslavi 50 odstotkov, ker popijo tam ogromne množine žganja. Po uradnih poročilih je šlo zavživanje alkohola v preteklem letu za več kakor 30 odstotkov nazaj, kar se je pokazalo tudi v pojemanju dušnih bolezni.

Tudi pri nas v Avstriji bi morale odločne odredbe proti zavživanju alkohola, zlasti še žganja, privedi do enakih zaključkov. Seveda se ne pojavijo pri vsakem pijancu takoj tako strašne posledice alkohola kakor je pijanska blaznost. Ali prav tako gotovo pa je, da alkohol vedno in vedno, čeprav potihoma in neopaženo, uničuje v človeku moči. To se pokaže zlasti rado pri potomstvu.

Na zadnjem protialkoholnem kongresu v Londonu, je poročal učenjak helsingforške univerze o poskusih, ki jih je priredil na živalih. Čeprav je bil dal živalim le majhne merice alkohola, so vendar mladiči kazali znake pešanja in slabosti. Prav tisti učenjak je tudi statistično dognal, kako vse groznejše je število pohabljenih in duševno zaostalih otrok od tistih staršev, ki so vživali alkohol, kakor pa od tistih, ki niso bili pivci.

Potrebno je tudi, da opozarjamo na povsem napančno mnenje, da ima alkohol redilno moč. To naziranje je zdravnik strokovnjak ovrzel z dokazi, ki jasno dokazujejo neutemeljenost te trditve. Po raziskavanjih tega zdravnika imajo štirje litri piva ravno toliko redilne snovi, kakor osem žemelj. Ako vpoštevamo praktično stran, tedaj vidimo, da je pivo osemkrat dražje od žemlje, petnajstkrat dražje od črnega kruha in tridesetkrat dražje od krompirja.

Toda tudi druge dobre lastnosti, ki so jih čisto po krivici prisodili alkoholu, se razblinijo v nič, ako je pogledamo s stališča znanosti. Take lastnosti, ki jih pokrivem prisvajajo alkoholu so n. pr. veselje do dela, okrepcanje, večja moč itd. Nasprotno je znanost dokazala, da so vsi tisti pojavi samo hipni, ki varajo, trajno pa alkohol škodi s svojim vplivom človeškemu organizmu in ga polagoma oslabi, da izgublja sposobnost za dušno in telesno delo. Ravno tako je tudi že davno ovrnjena trditve, da alkohol greje človeka.

Vidimo, da vživanje alkohola povzroča silno škodo v družabnem, zdravstvenem in gospodarskem oziru. Eden naših prvih bojnikov sodrug Vandervelde v Belgiji je dejal „da je alkohol notranji sovražnik delavca, ki mu razje čreva in povzroči v njem dozdevne potrebe, ki požro del njegovih dohodkov brez koristi in dobička“.

Velik del mednarodnega delavstva je že davno spoznal družabnozdravstveni pomen protialkoholnega gibanja; delavstvo se mora zavedati, da potrebuje za svojo zgodovinsko nalogo telesno in duševno zdravih bojnikov. Alkoholizem pa je ovira stremljenju delavstva po osvoboji od verig kapitalizma in suženjstva, zategadelj morajo storiti zavedni delavci vse, da odstranijo to oviro. Njih geslo naj bo: Boj alkoholu, ki slabi delavske dušne in telesne moči, ki jih neobhodno rabimo za boj proti kapitalistični družbi!

Ameriško pismo.

Iz Amerike nam piše zvest sodrug sledeče pismo:

Cenjeni sodrug urednik!

Zopet Te nadlegujem za nekoliko prostora v našem glasilu „Rudarju.“ V naših premogokopih se bližajo počitnice. Pa ne take počitnice, kakor jih uživa visoka gospoda. Naše počitnice imajo vse drugačen pomen; pomenile bodo boj proti našim kapitalistom, našim izkoriščevalcem. Bliža se dan prvega aprila, ko se podajo vsi ameriški premogarji v boj, ali ne v boj z mečem, z bombo ali dinamitom, temveč v boj z uma svitlim mečem za svoj boljši obstanek v tej neizmerni draginji. Kakor v Avstriji, tako vlada tudi v Ameriki neznosna draginja, od dne do dne se podražujejo vsakdanje življenske potrebščine, zaslužek pa je razmeroma zmiraj slabši.

1. aprila 1912. poteče delovna pogodba, ki je bila sklenjena leta 1910. Takrat so bili premogarji v boju 5 mesecev in 20 dni v državi Illinois, odnehali niso vkljub evsm težavam od svojih zahtev, dokler se niso delodajalci podali ter priznali opravičene zahteve delavcev. Toda zdi se, da letošnje „počitnice“ premogarjev ne bodo trajale tako dolgo, ker letos tukajšnji premogarji nimajo takih voditeljev, kakor so jih imeli leta 1910., da bi svoje lastne tovariše kmalu prodali v žrelo kapitalizma, ki daje raje izdajalcu 10 tisoč dolarjev nego pa delavcu 10 centov. To je pač že stara stvar in danes nič boljše ni. Delavci v vseh okrajih! Izvolite si dobre zastopnike, ki bodo zastopali vašo korist, ne pa korist vaših izkoriščevalcev, kakor se je tukaj že primerilo!

*

„Proč s prazniki!“, to je najnovejšo geslo vatikanskega jetnika, ki je lani tudi že izdal tozadevni motu proprio. Nekaterniki, ki jim je delo nepoznana stvar, trdijo, da je papežu današnja grozna beda delavstva dala povod k tej baje človekoljubni odredbi. Mi delavci mislimo vse-kakor malo drugače in nikakor ne moremo verjeti, da bi bil papež tako vnet za usodo delavcev; niti na misel mu pri tem koraku niso prišli lačni delavci, lačne žene in otroci, kaj še, da bi mu skrb za te reveže dajala povod, nastopiti proti našim najhujšim izkoriščevalcem, nasprotno ima njegova odredba baš namen, da tem poslednjim še poveča možnost izkoriščanja.

Ako danes papež odpravi vse praznike in še nedelje po vrhu, s tem ne bo dosegel tistega navidezne namena, o katerem toli tibersko govori, pač pa tisti namen, ki ga sicer skriva, ki je pa vendar prozoren: odvzeti delavcu poslednji skromni počitek na korist kapitalističnim izkoriščevalcem, ki bi jim bil delavec na ta način brez oddiha izročen. Recimo, da bi delavec delal vse dni, vse praznike in vse nedelje brez pre-stanka. Kaj bi s tem dosegel?

Če bi bil delavec mrtev stroj, bi si morda s tem povečal svoj zaslužek. Ker pa je delavec človek, in sicer človek, ki mu je primeren počitek ravno tako potreben, kakor vsakdanja hrana, smo pa lahko prepričani, da si s takim garanjem niti za las ne bi zboljšal svojega bednega položaja, pač pa bi dosegel, da bi prav znatno skrajšal svoje življenje.

Ta papežev korak nam pač ponovno potrjuje resnico, da dandanes tudi rimsko-katoliška cerkev ni nič več družega nego kapitalistična organizacija. Kakor od nikoder drugod, tako tudi od nje nimamo delavci pričakovati nikakšne pomoči. Naša pomoč in naša rešitev je v nas samih! Delavci smo navezani na svoje lastne moči. Ta zavest prešinja danes slehernega zavednega delavca, to zavest pa moramo vzbuditi tudi v vseh tistih, ki stojijo danes še brezbrizno še ob strani delavskega gibanja. Organizirajmo se, delajmo in agitirajmo neprestano med brezbrizneži, da pristopijo polagoma tudi oni drug za drugim k naši organizaciji! Ustvarimo iz naše organizacije krepko falango zavednih delavskih bojevnikov, da bomo enkrat močnejši, kot so naši sovražniki, da bomo potom organizacije kdaj priborili boljši položaj sebi in svojim potomcem. Zanašajmo se edino na svojo moč in ne poslušajmo, kaj nam pripovedujejo

naši črnosukneži, ki so vedno in povsod na strani mogotcev.

Tebi, „Rudar“, pa voščim v novem letu prav obilo vspeha. V interesu slovenskih rudarjev bi pač bilo, da bi se veliko bolj nego do sedaj zanimali in brigali za svoje strokovno glasilo. Edina naša obramba sta delavski tisk in delavska organizacija! Zato kličem vsem slovenskim rudarjem: Čitajte in podpirajte svoje delavsko časopisje in oprimate se do zadnjega svoje organizacije, ki vam bo pomagala do zmage!

S socialističnim pozdravom

Anton Mravlje.

Viriden, Ill., dne 23./12. 1911.

Pred splošno rudarsko stavko na Angleškem.

Rudarji na Angleškem, Škotskem in Irskem so se izjavili z ogromno večino za splošno stavko. Za sklep bi bila zadostovala dvetretjinska večina, izid glasovanja pa je pokazal, da je ogromna večina angleških rudarjev za neizprosni boj proti prešernemu kapitalizmu, ako mu ne izpolni njegovih opravičenih zahtev. Skoro 460.000 rudarjev je glasovalo za stavko in 116.000 proti stavki. Glavno vodstvo rudarjev je določilo 1. marec za tisti dan, ko naj stopi vsa ogromna armada angleškega rudarskega proletariata v odlični boj proti rudniškim baronom, ako ne sprejmo delavskih zahtev.

Velika Britanija je torej zopet na pragu velikih dogodkov. Kako resen čas se bliža za proletariat in za meščansko družbo, je jasno označil načelnik škotske rudarske organizacije Robert Smilie v pogovoru z nekdanjim notranjim ministrom Churchillom Winstonom: „Železnice bodo morale po treh tednih prenehati z obratom, ker jim poide do tistega časa premog. Plinarne in električne centrale se bodo morale zapreti, vse tovarne bodo morale ustaviti delo in drednoti ne bodo brez pare prav nič več kakor ogromen kos železa.“

Te zadnje besede napravljajo angleški vladi največ strahu, kajti odtlej kupiči admiralstvo noč in dan premog, da bi ob stavki imelo zalogo. In že je prinesel brzjav vest, da se premog draži.

Boj angleških rudarjev je topot čisti mezdni boj. Angleški rudarji zahtevajo za sedem ur dela najmanjšo plačo 10 kron. Zdaj so plače po rudniških okrožjih različne, ponekod razmeroma dobre, ponekod pa tako škandalozno slabe, kakor niso plačani nikjer rudarji. In rudarji zdaj solidarno zahtevajo za vse enako pravico. Rudniški podjetniki so doslej na vse zahteve trmoglavo odgovarjali; „Ne!“ Angleška rudniška organizacija pa je na srečo močna dovolj, da je pripravljena z bojem zlomiti podjetniško trmoglavost.

Stavka bo imela gotovo velike posledice. Cene premogu naraščajo neprenehoma. Ne samo mornariško poveljništvo, ampak tudi tovarne, družbe za razsvetlavo nakupujejo premog, da bi bile vsaj za nekaj časa zavarovane pred posledicami splošne stavke. Ali tiste zaloge bodo zadostovale samo za kratko dobo, potem pa bo vsa meščanska kapitalistična družba občutila, kaj je brez dela tistih, ki jih izkorišča, proletarci pa se bodo še živeje zavedli resničnosti izreka:

Vsa kolesa obstoje,

če hočejo tvoje močne roke!

Kakor na eno znamenje, bo ustavilo dne 1. marca okoli 600.000 rudarjev na Angleškem delo, ako se podjetniška trmoglavost ne uda. Prav lahko pa se zgodi, da se to število podčeteri, kajti pojavljajo se tudi vesti o solidarnostni stavki vseh angleških delavcev.

To ogromno gibanje, ta bojevitost angleških rudarjev daje tudi nam slovenskim rudarjem mnogo misliti. Kajti ta bojevitost ni nepremišljena, ampak se natanko zaveda svojih sil in moči. Angleška rudarska organizacija je silna in močna; na stotisoče rudarjev je organiziranih. Angleški rudar se je že davno zavedel svojih moči, ako jih združi v organizaciji. In ker je svojo organizacijo vedno izpolnjeval in krepil ter delal zanjo, jo je napravil silno, da lahko prične boj z rudniškim kapitalom.

In slovenski rudarji? Žalostno, a res je, da je med slovenskim rudarjem ogromno število tistih, ki niso v organizaciji. Kako naj se potem doseže zadostno izboljšanje položaja, kakor si žele naši rudarji? Ako torej hočejo naši rudarji, da bodo ob pravem času stopili v boj močni in silni kakor angleški rudarji, tedaj naj store tudi tako, kakor so storili angleški rudarji: Organizirajo naj se v svoji strokovni organizaciji Uniji rudarjev avstrijskih ter naj agitirajo med malobrižnimi tovariši, da tudi oni organizirajo. Kajti morda je zelo blizu čas, ko bo tudi slovenskim obenem z vsemi avstrijskimi rudarji bila dvajstajsta ura.

Dopisi.

d Zagorje. V nedeljo zvečer se je vršila veselica, ki jo je priredila zagorska podružnica „Vzajemnosti“. Člani in članice so nam predstavljali dve enodejanki in sicer veseloigro: „Dobrodošli! Kdaj pojedete domu?“ in pa burko: „Bratranec“. Tako igralci kakor igralko so svoje vloge kar najboljše rešili, med vsemi pa se je posebno odlikoval sodrug Z a b o v n i k s svojim naravnost nenadkriljivim in skozinsko naravnim humorjem. — Na veselici je prvokrat nastopil tudi tamburaški zbor „Vzajemnosti“, ki je po šele trimesečnem učenju pod spretnim vodstvom sodr. Al. Drčarja prekosil tudi najboljše pričakovanja. Le tako naprej, pa se bomo lahko v doglednem času tudi glede družabnega življenja emancipirali od laži-naprednjaške družbe.

d Zagorje. (Pozor, delavci in delavke!) Dne 2. februarja ob 5. uri zvečer se vrši v Michelčičevem salonu na Toplicah javen ljudski shod, na katerem bosta govorila državni poslanec sodrug Anton Schaffer in pa sodrug Vek. Mra k. Sodrugi! Agitirajte že sedaj, da bo ta važni shod čim najboljše obiskan!

d Trbovlje. V nedeljo dne 14. t. m. se je vršil v „Del. domu“ ob 3. uri popoldne precej dobro obiskan rudarski shod, na katerem je poročal sodrug Čobal iz Zagorja k dnevnemu redu „Pred dvajsetimi leti in sedaj“. Izvajanja sodruga Čobala so bila zelo zanimiva. Ker pa je imel sodrug Čobal prejšnjo nedeljo shod rudarjev z istim dnevnim redom v Zagorju in je prinesel „Rudar“, ki je izšel dne 12. t. m., tozadevno obširno poročilo, priporočamo sodrugom v Trbovljah in tudi rudarjem vseh krajev, naj omenjeno številko „Rudarja“ natančno prečitajo. Omeniti moramo, da vselej pri takih prilikah opazimo, da nam manjka v Trbovljah za shode in prirebe sploh potrebnega prostora, namreč dvorane; zato priporočamo delavstvu, naj svoje prihranke vloga kot hranilne vloge v zadrugo „Delavski dom“, da bo končno v doglednem času mogoče pričeti z zgradbo za Trbovlje prepotrebne dvorane.

d Idrija. V nedeljo dne 14. t. m. se je vršil pri nas impozantni javni shod delavstva pri rudniški Barbara čakalnici. Ob določeni uri je bilo zbrano na licu mesta malodane vse idrijsko delavstvo. Spored shoda je bil: 1. Poročilo rudarske zadruga o delavskih zahtevah. 2. Slučajnosti. Shod je vodil podnačelnik podružnice Unije sodrug Fr. Peternel. Poročali pa so sodrug: Brus in Filipič kot člana krajevnega del. odbora rudarske zadruga ter sodr. Straus kot pooblaščenec rudarske podružnice. Iz poročila članov rudarske zadruga posnemamo doslovno sledeče: Dne 6. prosinca t. l. je sklical krajevni odbor rudarske zadruga v c. kr. rudniški zborovalnici skupno konferenco z rudniškim ravnateljstvom v svrhu obravnave delavskih zahtev. Navzočih je bilo 9 delavskih zastopnikov, 6 rudniških obratnih voditeljev ter gg. dvorni svetnik Billez in svetnik Pirnat. Poročevalec konferenca sodr. T. Brus izvaja v smislu delavskih zahtev sledeče: Prošnja delavstva z dne 17. septembra 1911 št. 17/911 za dovolitev draginjske doklade se do sedaj ni rešila. Lokalni delavski odbor prosi pojasnila, kdaj in v kakšni meri se zboljšanje materialnega položaja delavcev namerava. Na to je odgovorilo rud. ravnateljstvo, da se je predmetna prošnja delavstva s poročilom predložila ministrstvu in rudniško ravnateljstvo zaimore le na podlagi nekega od c. kr. ministrstva meseca grudna zahtevanega poročila navesti, da je zboljšanje dninskih plač v teku, kar se tudi iz državnozborskih razprav razvidi. Vsak tozadevni ukrep se bo rudniškimi delavcem pravočasno naznanil in se namerava tudi lokalnemu del. odboru obsežnost novega plačilnega normala po predstojniku primerno pojasniti. 2. Glede brezposelnosti in vsprejema novih delavcev vpraša sodr. T. Brus, kaj je z resolucijo, ki je bila na javnem shodu dne 30. okt. 1911 stavljena, ker se je v tem smislu od c. kr. rudniškega ravnateljstva odgovorilo, da se bode pri vsprejemu delavcev v rudniško delo v prvi vrsti na sinove rudniških svojcev oziralo, vzlic temu pa se je pri zadnjem vsprejemu vzelo sinove tudi družih vrst prebivalstva, kar je povzročilo to, da je veliko število delavskih sinov ostalo še nadalje brezposelnih. Pri sprejemu v delo naj se nepristransko postopa ter v smislu

§ 42. odstavek 4. pravil rud. zadruga pritegne k posredovanju za delo zastopnike delavstva, da dajo potrebna pojasnila. Odgovor ravnateljstva na ta izvajanja se glasi: Primerno potrebi je bilo 47 mladih delavcev od 100 za sprejem naznanjenih sinov rudniških delavcev, katerih je bilo 45 od c. kr. rud. zdravnikov za rudniško delo sposobnih spoznanih. Ker sta 2 še manjkala, sta se morala iz drugih naznanjenih, ki so bili za delo sposobni, izbrati. Člani rud. zadruga zamorejo glede vsprejema željo izreči, vendar pa le v onih slučajih, ki so bili od rudniških zdravnikov potrjeni. 3. Krajevni delavski odbor je zahteval: V žgalnico naj se delijo vsi jamski delavci enako, ki še niso 50 let starosti dosegli, če ne dokažejo posebnega vzroka glede zdravstvenega stanja, ki bi ga zamoglo žgalniško delo še poslabšati. Ravnateljstvo je mnenja, da, če ne bodo nastopile silne obratne potrebe, se bodo vsi delavci oddelkoma v žgalnico delili. Pitni vodovod pri cesarja Jožefa jasku se napravi takoj, ko se bo novi oder za ravno kolo postavil. Reforma kopalnice je v načrtu in se bo v bližnjem času izvršila. Krajevni odbor utemelji potrebo čakalnice pri Frančiške jasku in jedilnice v žgalnici. Ta dva objekta sta nameravana in se bosta tekom leta izvršila. Glede brezposelnosti in pohajkovanja se zastopniki delavstva izrečejo, naj bi se napravila v Idriji obrtna strokovna delavnica za od 14 do 17 let stare fante. Ravnateljstvo se izjavi, da se rudnik kot podjetnik nima v to vmešavati, ker je naprava take šole vprašanje socialno-gospodarskega značaja, ki more le od države ali dežele rešeno biti. Po tem poročilu dobi besedo sohr. Stravs ter povdarja, da je prvi pogoj, da se razmere delavstva izpremenijo, da je delavstvo organizirano, kajti disciplina in izobrazba da delavstvu več kot vsi poslanci in vsa današnja ustava. Parola delavstva je in mora ostati: Vsi v o r g a n i z a c i j o, da se gmotni položaj zboljša! Razmotriva obširno vzroke zahtev in zboljšanje delavskih razmer z dostavkom, da se o novem normalu natančneje razpravlja tedaj, ko bo potrjen. Rudarske zadruga delegati pa naj bi izposlovali tudi to, da bi se sklenila telefonska zveza iz rudnika in žgalnice tudi k vsem rudniškim zdravnikom, ker to je po njegovem mnenju še važnejše, kot pa zveza z orožniško postajo. — Nato se lepi shod zaključuje.

d Hrastnik. (Ženski shod.) Opozarjamo vse delavce in tudi delavce, da se vrši pri nas v nedeljo ob 3. uri popoldne javen ženski shod z dnevnim redom: Delavska žena in politika. — Govoril bo sodrug Vekoslav Mrak. — Delavke, prihitite v velikem številu na ta važni shod!

d Labinj. (Skrajno brezsrčno postopanje kapitalizma.) Kakor znano je tukajšnji rudnik last trboveljske premogovne družbe, ki ima tukaj vposlenih v svojem premogovniku približno kakih 900 rudarjev. Uprava rudnika te čedne družbe je pred približno 2 leti dala na dopust 22 rudarjev; 7 izmed njih je s pomočjo zaupnikov organizacije doseglo, da so bili provizionirani, ostalih 15 je še sedaj na dopustu. Torej dve leti na dopustu, pa ne da bi morda primanjkovalo dela; da to ni slučaj, dokazuje dejstvo, da tudi za Labinj vlačijo družbinske agentje iz vseh mogočih krajev delavce skupaj. Najboljše pri celi stvari pa je, da je ravnateljstvo rudnika v Labinju samo priznalo, da nima dotičnih 15 rudarjev nad seboj prav nobenih pregreškov ter da se ravna zgolj po ukazih upravnega sveta trboveljske premogovne družbe na Dunaju. Ta izgovor ni popolnoma verjeten, kajti znano nam je, da je sprejemanje in odpuščanje delavcev pripuščeno ravnateljstvu samemu. Stvar bo najbrže drugačna. Dozdeva se nam' da hoče ravnateljstvo v Labinju sporazumno z upravnim svetom na Dunaju statuirati eksempl, ki naj bi bil labinskim rudarjem v strah, da bi se ne upali nikoli več biti nezadovoljni in eventualno katerikrat zahtevati večji košček kruha. Če si gospodje nekaj takega domišljujejo, tedaj pa v naprej povemo, da se proklete motijo. Nečloveškega postopanja si pa na noben način ne bodo rudarji pustili dopasti; da se prepreči taka maščevalnost, o tem se bodo gospodje prepričali. Omenjenih 15 tovarišev naj ravnateljstvo bodisi sprejme v delo nazaj, ali pa naj jih provizionira, eno izmed obojega se bo moralo na vsak način zgoditi. Labinskim rudarjem pa kličemo: V organizacijo!

d Labinj. V nedeljo dne 7. januarja t. l. smo imeli tukaj lepo obiskan shod rudarjev, ki se je vršil ob 10. uri popoldne v mestni hiši. Kot poročevalec je prišel sodrug Tokan iz Trbovelj, ki je v poldrugo uro trajajočem govoru razlagal dnevni red, ki je bil gospodarski položaj delavstva s posebnim ozirom na rudarje, in pa pomen strokovne organizacije. Zbrani rudarji so z zanimanjem sledili govorniku in pričakovali je, da se bo podružnica Unije rudarjev znatno okre-

pila s tem, da bodo rudarji v večjem številu pristopili kot člani, kar je tudi skrajno potrebno.

Naznanila rudarskega tajništva.

Članom podružnice Unije rudarjev v Trbovljah naznanjamo, da se je podružnična knjižnica v zadnjem času znatno povečala in jim priporočamo, da se knjižnice pridno poslužujejo, kajti čitanje dobrih knjig je potrebno in koristno. Knjige se izposojujejo vsak dan ob navadnih uradnih urah v tajništvu. Vsakdo, kdor si izposodi kako knjigo, je ne sme posojevati naprej, temveč jo mora prinesiti takoj, ko jo prečita sam, nazaj v knjižnico. Vsakdo, kdor si namerava izposoditi kako knjigo, naj prinese seboj svojo člansko knjižico, brez katere se knjiga ne more posoditi.

t Trbovlje. Ponovno opozarjamo vse one tovariše, ki so v zadnjem času pristopili kot člani k Uniji rudarjev, naj pridejo po članske knjižice.

t Funkcionarji in zaupniki vseh krajev so naprošeni, naj razvijejo čilo agitacijo med tovariši za pristop k Uniji.

Ivan Tokan, tajnik.

Razne stvari.

Tiskarski škrat. Po pomoti je bila na naslovni strani zadnjih dveh števil „Rudarja“ še zmiraj letnica 1911. mesto 1912. Naj to torej tem potom popravimo.

Žalostne novice. Pogreša se že nad teden dni državnega poslanca sodruga Silbererja. Mož je bil pred kratkim še v Ljubljani, kjer se je udeležil pekovske konference, odtod se je podal preko Koroške v Zell am See, da bi od tamkaj napravil v hribe turo na takozvane „ški-je“. Sodrug Silberer je bil namreč strasten turist Ker že nad teden dni ni o njem nobene vesti se sklepa danes že s precejšnjo gotovostjo, da je postal sodrug Silberer v hribih žrtev kake snežne lavine. — Istočasno pa imamo za-znamovati že drugo bridko izgubo. Iz Celovca prihaja namreč žalostna vest, da je v tamkajšnji bolnici na posledicah operacije slepiča umrl državni poslanec beljaškega okraja sodrug Arnold Riese. Tako kakor sohr. Silberer je bil tudi sohr. Riese v najboljših letih. Bil je zvest in požrtvovalen sodrug in izvanredno plemenitega značaja. Avstrijska socialna demokracija, zlasti pa koroška stranka, katere dolgoleten zaupnik je bil — bil je tudi urednik „Arbeiterwille“, ki ima v Celovcu svoje posebno uredništvo — izgubi v sodrugu Arnoldu Riese-j u enega svojih najboljših mož in organizatorjev. Bil je na Koroškem v pravem pomenu besede „spiritus agens“ vsega delavskega gibanja. Beljaški okraj pa je imel v njem najboljšega zastopnika, ki je vršil svoje poslanske dolžnosti vestno in požrtvovalno.

Koroški sodrugi naj sprejmejo naše najglobokejšje sožalje na tej bridki izgubi!

t Stavka belgijskih rudarjev. V Monsu v Belgiji. že dalj časa stavkajo belgijski rudarji; vseh stavkajočih je 25.675. Povod za stavko je bila odredba premogovniških baronov, da se namesto tedenskega izplačevanja mezde uvede tudi v Borinaži polmesečno izplačevanje kakor je v navadi v ostalih belgijskih okrajih že iz desetletij. To novotarijo utemeljujejo podjetniki z novim zakonom o starostni penziji rudarjev, ki jemlje mesečno mezdo za podlago prispevkov v penzijsko blagajno. Tej nakani pa so se delavci uprli, ki zahtevajo dosednji red; strokovne skupine, ko so s pogajanjimi hotele poseči v spor, so lastniki premogovnikov kratkomalo odklonili. Pri splošnem glasovanju so se nato rudarji prizadete okraja skoro soglasno odločili za takojšnjo stavko. Uspeh boja je precej negotov, ker je rudarska organizacija v stavkovnem okrožju šibka, dasi delavstvo nastopa z zgledno solidarnostjo. Glavna stvar poleg solidarnosti pa je pri vsakem mezdnem gibanju vendar krepka organizacija. Slišali so se že glasovi o posredovanju med delavci in podjetniki, pa so zdaj potihnil. Sicer pa naj konča stavka kakorkoli, belgijske rudarje bo naučila ceniti močno strokovno organizacijo. O stavki bomo še poročali.

t Sladkor se sceni. Sladkorni baroni so sklenili spraviti v januarju 5% kontingentirane množine v promet in sicer stot za 4 K 50 vin. ceneje nego doslej. Ta scenitev, ki znaša 4 vinarje in pol pri kilogramu, bi se konsumentom za prvo silo že poznala, če bi nastopila takoj. To pa zavirajo prekupovalci, češ, da imajo velike zaloge po stari, višji ceni nakupljenega sladkorja in da se je vozina s 1. januarjem podražila. Ampak z velikimi zalogami argumentirajo gospodje prekup-

čevalci le tedaj, kadar je treba cene znižati. Vsi pa vemo natanko, da šinejo prekupovalci s cenami takoj kvišku, če se sladkor na borzi podraži. In vendar je gotovo, da imajo tudi ob takih prilikah večje množine cenejšega sladkorja v zalogah.

t Rast avstrijskih mest. Po zadnjem ljudskem štetju, ki pa še ni obdelano, vsled česar tudi rezultati niso povsem zanesljivi, je bilo v Avstriji 28.876 občin. Od teh jih je 26.459 štelo manj kot 2000 prebivalcev (49,5 odstotkov vsega avstrijskega prebivalstva); 2350 jih je imelo od 2000—20.000 prebivalcev (32,4 odstotkov vsega avstrijskega prebivalstva); 60 občin šteje 20.000 do 100.000 prebivalcev (7,3 odstotkov vsega avstrijskega prebivalstva) in le 9 mest šteje nad 100.000 prebivalcev (10,9 odstotkov.) Prebivalstvo je upadlo v 350 malih mestih.

t Zlata vabila. Ruski milijonar Spiridionov v Moskvi je pred kratkim razposlal vabila za svojo zlato poroko. Povabljeni so bili ne malo presenečeni, ko so odprli kuverte in ugledali pred sabo čisto slato. Izprva so mislili da so vabila le prevlečena z zlato barvo naznanjajoč zlato poroko. Ali po kratki preiskavi so se kmalu prepričali, da jim je milijonar poslal zlata vabila. Vsako vabilo je tehtalo dvanajst gramov. Spiridionov je razposlal dvesto takih vabil, ki so tehtala štiri kilograme. Neki zlatar v Moskvi pa je izvršil delo. Zlato je milijonar vzel iz svjega rudnika. Spiridionov je lastnik največjih zlatih rudnikov v Rusiji, s katerimi je obogatel in postal večkratni milijonar. Vsako vabilo je vredno sto kron. Koliko delavskih žuljev in srag se drži tega zlata. Koliko gorja in zla so morali prestati delavci, da je milijonar izdal dvajset tisoč kron le za vabila!

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

I. Jax & sin
Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani ==

Izdajatelja in zalagatelja Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.